

การเข้าสู่สังคมผู้ประกอบการหญิงในชนบท: ศึกษาเชิง ประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาบริเวณอำเภอสังขละ จังหวัดสงขลา พ.ศ. 2540 - 2561

Rural entrepreneurs woman society: A historical study for development
Sathing Phra District, Songkhla Province, 1997 - 2018 A.D.

อดิศร ศักดิ์สูง* และ วรุตม์ นาที**

(Adisorn Saksoong and Warut Natee)

ได้รับบทความ: 10 กันยายน 2563

ปรับปรุงแก้ไข: 10 มีนาคม 2564

ตอบรับตีพิมพ์: 15 มีนาคม 2564

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง “การเข้าสู่สังคมผู้ประกอบการหญิงในชนบท: ศึกษาเชิงประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาบริเวณอำเภอสังขละจังหวัดสงขลา พ.ศ. 2540 - พ.ศ. 2561” เป็นการศึกษาพัฒนาการของผู้ประกอบการหญิงในสังคมชนบทตลอดจนแนวทางการพัฒนาสู่สังคมผู้ประกอบการบนรากฐานของประวัติศาสตร์ ใช้ข้อมูลหลักฐานประเภทลายลักษณ์อักษรและข้อมูลจากการสัมภาษณ์คือกลุ่มผู้หญิงในตำบลท่าหิน ตำบลคูขุด และตำบลสนามชัย ของอำเภอสังขละจังหวัดสงขลา ผลการศึกษาพบว่า ผู้หญิงในสังคมชนบทบริเวณคาบสมุทรมลายู

*รองศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, อีเมล: adisorn@tsu.ac.th

Associate Professor, Ph.D., Department of History, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University, Thailand. Email: adisorn@tsu.ac.th

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาวิชาภูมิศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, อีเมล: warut@tsu.ac.th

Assistant Professor, Department of Geography, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University, Thailand. Email: warut@tsu.ac.th

มีรากฐานของความเป็นผู้ประกอบการ อันเป็นผลมาจากบริบททางประวัติศาสตร์ของพื้นที่ ทั้งในแง่การใช้ทรัพยากร บทบาททางเศรษฐกิจที่มีอย่างต่อเนื่อง และมุมมองของผู้หญิงท่ามกลางสถานะของการเปลี่ยนแปลงของชนบท การศึกษานี้ยังพบอีกว่าผู้หญิงชนบทสามารถพัฒนาศักยภาพจนเข้าสู่สังคมผู้ประกอบการได้เพราะความโดดเด่นในบทบาท ไม่ว่าจะเป็นความสามารถในการปฏิสัมพันธ์กับสังคม การสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ และจิตสำนึกต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ: สังคมผู้ประกอบการหญิง, ประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนา, สหิงพระ

Abstract

The research “Rural entrepreneurs woman society: A historical study for development Sathing Phra District, Songkhla Province, 1997 - 2018 A.D.” is a study of women entrepreneurs development in rural society and developed entrepreneurial society based on Sathing Phra history. This research used empirical evidence and interviewed information from groups of women in Tha Hin Subdistrict, Khu Khut Subdistrict, Sanam Chai Subdistrict, Sathing Phra District, Songkhla Province. The research found that women in rural society in Sathing Phra District have a foundation of entrepreneurship from the context of this area, environment resources, economics dynamics, and perspective of women in rural social change. This research has found that rural women have potential in entrepreneurial societies because they have an outstanding role in society, a sense of business networking, and community and environment.

Keywords: Entrepreneurs woman society, Historical for development, Sathing Phra District

บทนำ

หลายทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยยังต้องพึ่งพาการรับจ้างผลิตและการลงทุนจากต่างชาติ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศไทยจึงขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอกและความผันผวนของตลาดโลก จนทำให้คนไทยกลุ่มใหญ่ไม่ได้รับประโยชน์จากระบบเศรษฐกิจแบบนี้อย่างเต็มรูปแบบ ดังนั้น การแก้ปัญหาทางหนึ่งของภาครัฐก็คือการดำเนินนโยบายและส่งเสริมพัฒนาคุณภาพคนสู่ความเป็นผู้ประกอบการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคชนบทภายในพื้นที่ต่างจังหวัดที่ระบบเศรษฐกิจมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตามกระแสของโลกาภิวัตน์ ทำให้สังคมชนบทได้เปลี่ยนรูปแบบทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมที่ก่อให้เกิดวิถีใหม่ในการใช้ชีวิต ส่งผลให้ผู้ใช้เวลาในภาคการผลิตเดิมหลายคนได้กลายมาเป็น “ผู้ประกอบการ” หลายระดับ และขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ซึ่งผู้ประกอบการ (Entrepreneur) หมายถึง ผู้ที่มีความสามารถในการหาโอกาสในด้านต่าง ๆ ยกตัวอย่าง เช่น เทคโนโลยี นวัตกรรม การให้บริการ สิ่งประดิษฐ์ หรืออื่น ๆ ที่สามารถสร้างสินค้าและบริการที่ก่อให้เกิดรายได้ โดยผู้ประกอบการสามารถเห็นศักยภาพเชิงพาณิชย์ของสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ และบริหารจัดการเงินทุน ความสามารถในการผลิต หรือ ทรัพยากรการผลิตอื่น ๆ ที่มี เพื่อประยุกต์สิ่งประดิษฐ์ใหม่นั้นให้กลายเป็นนวัตกรรมเชิงพาณิชย์ที่สร้างผลกำไรได้ และจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด โดยพิจารณาความเสี่ยงที่จะใช้ทรัพยากรและเวลาในการสร้างสรรค์และการหาโอกาสทางธุรกิจใหม่ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ธุรกิจหรือก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ประกอบการนั้น ๆ (กลัยรัตน์ อึ้งอานิชกุล, 2562) ผลจากนโยบายของรัฐบาลในการผลักดันและสนับสนุนให้ประชาชนเริ่มสร้างธุรกิจใหม่ ๆ และกลายเป็นผู้ประกอบการธุรกิจขนาดย่อม (Small and medium-sized enterprises) ตั้งแต่ปี

พ.ศ. 2545 เป็นต้นมา ซึ่งรัฐบาลนายทักษิณ ชินวัตร ได้ให้การสนับสนุนนโยบายดังกล่าวเป็นหนึ่งในนโยบายหลักของรัฐในช่วงเวลานั้น ผลจากนโยบายของรัฐบาลในช่วงเวลานั้นจนถึงปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าแนวความคิดเรื่องผู้ประกอบการได้กลายมาเป็นกระแสสำคัญในการผลักดันให้ประชาชนและภาคประชาสังคมเริ่มต้นตัวในเรื่องกระบวนการการสร้างผู้ประกอบการรุ่นใหม่ เพราะเป็นการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจจากฐานรากและเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนมากยิ่งขึ้น เป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายในการให้ความช่วยเหลือและสวัสดิการบางชนิดของภาครัฐ รวมไปถึงการก่อให้เกิดผู้ประกอบการรายย่อยที่มีประสิทธิภาพ สามารถสร้างรายได้ให้แก่ตนเอง ชุมชน และประเทศได้ในระยะยาวอีกด้วย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะเป็นการศึกษาแนวคิดผู้ประกอบการในชุมชนชนบทที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมเป็นหลัก เนื่องจากการจะเป็นผู้ประกอบการนั้นจำเป็นต้องอาศัยพื้นฐานของชุมชนและสังคมที่เข้มแข็งพอสมควร จึงจะเกิดกิจกรรมการสร้างการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และร่วมกันทำธุรกิจขนาดเล็กภายในชุมชน อันจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาการร่วมตัวของกลุ่มภาคประชาสังคม กลายเป็นกลุ่มธุรกิจที่มีความเข้มแข็ง และสามารถถ่ายทอดความรู้การประกอบธุรกิจขนาดย่อมให้แก่ประชาชนภายในชุมชนและสร้างผู้ประกอบการรุ่นใหม่ได้จึงปฏิเสธไม่ได้ว่าองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์เป็นส่วนสำคัญประการหนึ่งในการสร้างความรู้สึกร่วมของชุมชนให้เกิดขึ้นในธุรกิจขนาดย่อมที่ต้องอาศัยพื้นที่หรือวัฒนธรรมของชุมชนมาเป็น “จุดขาย” และสามารถพัฒนากลายเป็นสินค้าและบริการที่ก่อให้เกิดรายได้อย่างแท้จริง ซึ่งสังคมชนบทบริเวณอำเภออัสสัมชัญ จังหวัดสงขลา นับเป็นพื้นที่หนึ่งซึ่งมีความโดดเด่นในเชิงการเข้าสู่สังคมผู้ประกอบการ เนื่องจากมีกลุ่มผู้หญิงดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจในรูปแบบดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะกลุ่มผู้หญิงบริเวณพื้นที่ ตำบลท่าหิน ตำบลชุมพล ตำบลคูชุด กิจกรรมการมีส่วนร่วมในการประกอบอาชีพหรือการรวมตัวก่อตั้งเป็นกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ของกลุ่มผู้หญิงเหล่านี้ จึงนำไปสู่ประเด็นที่น่าสนใจว่าบทบาทเหล่านี้มีพัฒนาการอย่างไร สามารถ

พัฒนาไปสู่ความเป็นผู้ประกอบการในสังคมชนบทได้หรือไม่ และจะใช้แนวทางในการพัฒนากลุ่มผู้ประกอบการรายย่อยเพื่อกลายเป็นตัวแบบที่สำคัญอย่างไรในอนาคต

วัตถุประสงค์

- (1). เพื่อศึกษาพัฒนาการการเข้าสู่สังคมผู้ประกอบการของผู้หญิงในสังคมชนบท อำเภอสีทิงพระ จังหวัดสงขลา
- (2). เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาโดยประยุกต์ใช้วิชาประวัติศาสตร์ในการศึกษาประเด็นเกี่ยวกับผู้ประกอบการรายย่อยและกระบวนการสร้างผู้ประกอบการรุ่นใหม่โดยกลุ่มธุรกิจดั้งเดิมในพื้นที่ผ่านการรวมตัวก่อตั้งเป็นกลุ่มอาชีพต่าง ๆ โดยเฉพาะบทบาทของผู้หญิงในสังคมชนบท

ขอบเขตการวิจัย

(1). ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้จะดำเนินการในเขตพื้นที่บริเวณสามตำบลคือ (1) ตำบลท่าหิน (2) ตำบลคูขุด และ (3) ตำบลชุมพล อำเภอสีทิงพระ จังหวัดสงขลา เนื่องจากเป็นพื้นที่ซึ่งมีกลุ่มผู้หญิงดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจในรูปแบบของผู้ประกอบการอย่างต่อเนื่องมามากกว่า 20 ปี มีการสร้างกระบวนการฝึกฝนและสืบทอดให้ประชาชนรุ่นใหม่กลายเป็นผู้ประกอบการที่สืบทอดธุรกิจรายย่อยดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง และเป็นชุมชนชนบทที่ได้รับการสนับสนุนจากเทศบาลตำบลสีทิงพระ อำเภอสีทิงพระ จังหวัดสงขลา ในการเป็นพื้นที่ตัวอย่างในการสร้างผู้ประกอบการขนาดย่อมที่เชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชุมชน และเป็น การสนับสนุนเพื่อสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ โดยตำบลท่าหินเป็นตัวแทน การประกอบการธุรกิจเกี่ยวข้องกับตาลโตนด ตำบลชุมพลเป็นตัวแทนธุรกิจแปรรูปอาหารพื้นบ้านจากท้องถิ่น ท้องทุ่ง ตำบลคูขุดเป็นตัวแทนธุรกิจแปรรูปอาหารจาก

ทะเลสาบสงขลา ซึ่งการประกอบกิจการทั้งหมดสอดคล้องกับอัตลักษณ์พื้นที่ที่เป็นอำเภอที่โดดเด่นเรื่องผลิตภัณฑ์ที่มาจาก โหนด นา เล

2. ขอบเขตด้านเวลา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาในช่วงปี พ.ศ. 2540 - พ.ศ. 2561 โดยช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาเป็นช่วงที่ ประเทศไทยเกิดภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจจนทำให้ภาครัฐดำเนินนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจแบบใหม่ โดยให้สนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่น มีบทบาทสำคัญในการวางแผนเศรษฐกิจของตนเอง เช่น จัดตั้งกลุ่ม องค์กรการผลิต การค้า การลงทุน จนทำให้ชุมชนในสังคมชนบทเกิดความเคลื่อนไหวที่จะนำไปสู่ไปสู่สังคมผู้ประกอบการ โดยมีกลุ่มตัวแทนเป็นผู้หญิงในชุมชนเป็นผู้ผลักดันให้เกิดเครือข่ายการสร้างธุรกิจขนาดย่อมร่วมกัน และสร้างกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้แก่ประชาชนรุ่นใหม่อย่างเป็นระบบ ไม่ให้ธุรกิจบางประเภทสูญหายไปตามกาลเวลา

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีกระบวนการวิจัยตามระเบียบวิธีของวิชาประวัติศาสตร์ที่เรียกว่า “วิธีการทางประวัติศาสตร์” (Historical approach) ด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

- (1). กำหนดประเด็นการศึกษา โดยตั้งคำถาม สร้างกรอบความคิด และวางโครงสร้างของเนื้อหา
- (2). เก็บข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร (Documentary research) เช่น งานวิจัย หนังสือ เอกสารวิทยานิพนธ์ของสถาบันการศึกษา หนังสือและตำราต่าง ๆ เป็นต้น
- (3). เก็บข้อมูลภาคสนาม การวิจัยครั้งนี้จะเก็บข้อมูลภาคสนาม ด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

- (3.1). รวบรวมข้อมูลขั้นต้นจากคำบอกเล่าของกลุ่มตัวอย่างด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นในการซักถามให้ครอบคลุมเนื้อหา
- (3.2). กลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลจะคัดเลือกจาก ตำบลท่าหิน ตำบลคูซูด ตำบลชุมพล ของอำเภอสังขละบุรี โดยกลุ่มตัวอย่างจะมาจากผู้หญิงที่เป็นผู้ประกอบการในพื้นที่
- (3.3). การเก็บข้อมูลจะมีการกำหนดประเด็นซักถามโดยให้ผู้ช่วยนักวิจัยสัมภาษณ์เชิงลึก มีและมีการบันทึกในแบบสัมภาษณ์อย่างเป็นระบบ
- (3.4). นำข้อมูลขั้นต้นจากบุคคล มาตรวจสอบความถูกต้อง โดยเทียบกับสาระในข้อมูล เอกสารที่เกี่ยวข้อง จากนั้นจะทำการคัดเลือกเพื่อนำข้อมูลที่น่าเชื่อถือมาวิเคราะห์ตีความ
- (4). นำข้อมูลที่ได้จากเอกสารและข้อมูลที่ได้จากภาคสนามมาประเมินผลข้อมูลเพื่อสรุปสาระสำคัญตามประเด็นที่วางไว้ จากนั้นจะวิเคราะห์ตีความพร้อมเรียบเรียงและนำเสนอเนื้อหาแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical description) โดยเน้นพัฒนาการตามมิติเวลาภายใต้บริบทของแต่ละยุคสมัย อันเป็นไปตามหลักการของการนำเสนองานทางประวัติศาสตร์

ผลการศึกษา

(1). พัฒนาการสู่สังคมผู้ประกอบการของผู้หญิงในสังคมชนบท อำเภอสังขละบุรี

(1.1). ผู้หญิงในบริบทสังคมเศรษฐกิจ อำเภอ สังขละบุรี

ราว พ.ศ. 2540 เศรษฐกิจไทยได้อยู่ในภาวะทรุดต่ำลงจากนโยบายของรัฐทั้งการปรับค่าเงินบาท การขอความช่วยเหลือจากองค์กรการเงินระหว่างประเทศที่ล้วนแต่สร้างผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ อันรวมไปถึงระบบเศรษฐกิจโดยรวมของชนบททุกภูมิภาค กระทั่งทศวรรษ 2540 - 2550 เมื่อภาครัฐขยายการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานไปยังจังหวัดสงขลา จนทำให้

อำเภอเมืองสงขลาเติบโตอย่างรวดเร็วต่อเนื่องไปสู่อำเภอสิงหนคร และอำเภอ
สติงพระ ผลของการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ในพื้นที่จังหวัดสงขลา
ก่อให้เกิดโรงงานอุตสาหกรรมมากมาย ตามมาด้วยการเคลื่อนย้ายแรงงานจาก
ภาคเกษตรสู่โรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ ในบริเวณอำเภอเมืองสงขลา อำเภอ
สิงหนคร อำเภอสติงพระ การก่อตัวของโรงงานไม่ขาดระยะแล้วแต่ส่งผลกระทบต่อสังคมชนบทไม่น้อย โดยเฉพาะในแง่การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตในระบบครอบครัว
ของผู้หญิงในสังคมชนบทไม่น้อยอันเป็นผลมาจากการเคลื่อนย้ายแรงงานจาก
ภาคเกษตรกรรม (สวัญ เรืองศิลป์, 2556, น. 62) ช่วงเวลานี้ผู้คนในพื้นที่ชนบท
อำเภอสติงพระ เริ่มปรับตัวสู่การเปลี่ยนแปลงหลายประการและเริ่มเกิดกลุ่มหรือ
องค์กรชาวบ้านขึ้นในหลายพื้นที่ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มประมงอาสา กลุ่มแม่บ้าน
เป็นต้น ซึ่งจากการศึกษาของ อติศร ศักดิ์สูง พบว่า ผู้นำกลุ่มได้ให้เหตุผลในการ
รวมกลุ่มคล้าย ๆ กันว่า สภาพการทำมาหากินในปัจจุบันทำให้ชาวบ้านที่ทำมาหากิน
เหมือนกันต้องมีการรวมกลุ่มกันเพื่อการดูแลและรักษาผลประโยชน์ของอาชีพของ
ตนเอง อาทิ กลุ่มประมงอาสา เป็นการรวมกลุ่มของชาวประมงในชุมชนคูซุตที่ทำการ
ทำมาหากินในทะเลสาบสงขลา เป็นต้น (อติศร ศักดิ์สูง, 2550, น. 76 - 85)

ต่อมาในทศวรรษ 2550 - 2560 ความเจริญทางวัตถุที่
ทันสมัย เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร และทุนนิยมแบบไร้พรมแดนได้ขยายตัวสู่
สังคมชนบทอย่างรวดเร็ว โดยแทรกตัวผ่านนโยบายรัฐรูปแบบต่าง ๆ กระจายสู่
ชนบทอย่างต่อเนื่องทั้งรูปแบบการพัฒนาและรูปแบบช่วยเหลือสงเคราะห์
ช่วงเวลานี้การครอบงำทางวัฒนธรรมได้กลืนกลืนสู่สังคมชาวชนบทหลากหลายรูปแบบ
อีกทั้งมีอิทธิพลต่อการกลืนกลืนวิถีเยาวชนชนบทในรุ่นต่อมาจนกลายเป็น
ชาวชนบทในสังคมบริโภคนิยม แต่ท่ามกลางการล่มสลายของวิถีเดิมในชนบท
ช่วงเวลานี้สังคมไทยเริ่มมีกระแสได้การเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัยโดยให้
ความสำคัญกับแนวคิดการรื้อฟื้นอัตลักษณ์ของชุมชน แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่จะ
นำไปสู่วิถีใหม่ ๆ ในการดำเนินชีวิตของชาวชนบทท่ามกลางกระแสทุนผ่าน

การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างเหมาะสม ช่วงเวลานี้จึงเกิดปรากฏการณ์ที่น่าสนใจในบริเวณชนบทอำเภอสทิงพระคือ การการรวมกลุ่มพลังหญิง โดยผู้หญิงในชุมชนได้รวมกลุ่มกันขึ้นเพื่อแก้ไขวิกฤติ เช่น กลุ่มอาชีพของเหล่าแม่บ้านในชุมชนในเวลาต่อมาการรวมกลุ่มดังกล่าวยังขยายงานต่อไปเป็นกลุ่มออมทรัพย์ มีการสร้างระบบสวัสดิการร่วมกันในชุมชนและก้าวหน้าขึ้นสู่ความสามารถในการบริหารจัดการองค์กรได้อย่างมีระบบ กระทั่งทำให้บทบาทของกลุ่มผู้หญิงเริ่มมีชื่อเสียง เช่น กลุ่มผู้หญิงบ้านท่าหิน กลุ่มผู้หญิงบ้านคุชุต (สุนิตย์ ชูแก้ว, 2561) นอกจากนี้เมื่อภาครัฐมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว การกระตุ้นเศรษฐกิจของรัฐผ่านการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ ผู้หญิงชนบทหลายคนต่างแสวงหาโอกาสในชีวิตผ่านระบบเศรษฐกิจแบบใหม่ด้วยการค้า การลงทุน และธุรกิจต่าง ๆ อาทิ กิจกรรมทางเศรษฐกิจบริเวณวัดพะโคะ แหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่นในพื้นที่ที่มีผู้หญิงดำเนินธุรกิจต่าง ๆ อาทิ ร้านค้าปลีก ร้านอาหาร ขณะที่แม่ค้าจากชุมชนใกล้เคียงที่นำสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่สามารถหาได้ในท้องถิ่นมาตั้งขายบริเวณหน้าวัด โดยมีสินค้าที่สำคัญ เช่น ผลผลิตจากตาลโดนด กุ้งเปรี้ยว กุ้งหวาน พวกขนมพื้นบ้าน ไตปลาหมึก มันกุ้ง ข้าวหลาม (ธีราวุฒิ ศรีสุภาโชค ฉลองรัฐ หมั่นภักดี และ เอกชัย ช่วยปาพะเนา, 2552, น. 57)

ช่วงเวลานี้ความโดดเด่นของการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากตาลโดนดเป็นการสร้างกระแสให้เกิดการแปรรูปผลิตภัณฑ์อื่นในเชิงพาณิชย์ได้ขยายตัวมากขึ้นในสังคมชนบท มีหลายชุมชนต่างหันมาผลิตในเชิงธุรกิจกันอย่างเข้มข้น อาทิ ชุมชนท่าหิน ชุมชนสนามชัย เป็นต้น หลายชุมชนเริ่มมีการผลิตและจัดการในเชิงธุรกิจสมัยใหม่และเกิดกลุ่มผู้ประกอบการหลากหลายในสังคมชนบทอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน ในช่วงทศวรรษ 2550 - 2560 จึงเกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ โดยชาวชุมชนในชนบทอำเภอสทิงพระ บางชุมชนมีชื่อเสียงในระดับประเทศ บางชุมชนโดดเด่นในแง่ผู้ประกอบการสมัยใหม่ที่มีการจัดการเชิงธุรกิจในผลิตภัณฑ์ประจำถิ่น เช่น กลุ่มอาชีพทำน้ำตาลสดของตำบลสนามชัย กลุ่มผลิตภัณฑ์

ไยตาลโตนดบ้านชะแม กลุ่มชาวบ้านในชุมชนบ้านท่าหินที่แปรรูปผลิตภัณฑ์ตาลโตนด เป็นต้น ผลิตภัณฑ์ของชุมชนต่างได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชนในแง่การผลิต การจัดการ และการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ ขณะที่ผู้ประกอบการก็มีปรับรูปแบบการผลิตให้ทันสมัย มีการแปรรูปผลิตภัณฑ์ในรูปแบบใหม่ ๆ ให้มีเอกลักษณ์ ทั้งสร้างระบบการตลาด สร้างระบบจัดการเชิงธุรกิจ สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ ช่วงเวลานี้มีผู้ประกอบการหลายกลุ่มเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง อาทิ กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ตาลโตนดบ้านท่าหิน ที่นำดอกตาลโตนดมาแปรรูป ไม่ว่าจะเป็นเครื่องใช้ภายในครัวเรือนหรือสิ่งของประดับตกแต่งภายในบ้านซึ่งผลิตภัณฑ์ดังกล่าวสร้างรายได้สู่ชุมชนไม่น้อย อย่างไรก็ตาม การรวมตัวเป็นกลุ่มอาชีพเพื่อแปรรูปผลิตภัณฑ์สินค้าของชาวชุมชนในสังคมชนบทบริเวณอำเภอสังขละบุรีที่เกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง มีปรากฏการณ์ที่น่าสนใจคือ กลุ่มผู้ประกอบการที่มีบทบาทเด่นชัดมักเป็นกลุ่มของผู้หญิง โดยกลุ่มเหล่านี้ต่างมีรูปแบบการประกอบธุรกิจที่เป็นระบบ ดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องจนพัฒนาเป็นผู้ประกอบการในชนบท โดยเฉพาะกลุ่มผู้หญิงที่อยู่ในบริเวณ บ้านท่าหิน บ้านคุชุต และบ้านชุมพล

(1.2). ผู้สังคมผู้ประกอบการหญิงของพื้นที่ศึกษา

(1.2.1). กลุ่มผู้หญิงตำบลท่าหิน

กลุ่มผู้หญิงท่าหินที่มีบทบาทเด่น คือ กลุ่มเครือข่ายสตรี ชุมชนเข้มแข็ง หรือศูนย์เรียนรู้โหนด นา เล ที่เริ่มต้นราว พ.ศ. 2541 การรวมกลุ่มเกิดจากต้องการรายได้เพิ่มขึ้น เพื่อให้เพียงพอต่อการครองชีพ โดยที่หมู่บ้านมีทรัพยากร คือ ข้าว และ ตาลโตนด ภายหลังมีการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกคือมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ได้มาเสนอแนวทางการผลิตโดยแปรรูปเป็นน้ำผึ้งผง (พรรณี สมสวัสดิ์, 2561) ต่อมาหน่วยงานภาครัฐได้มาให้ความรู้เรื่องแหล่งเงินทุนและความรู้เพื่อประกอบอาชีพเสริมเนื่องจากเห็นว่าเป็นการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งหน่วยงานชุมชนต้องการอนุรักษ์

ทรัพยากรธรรมชาติท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (พูนทรัพย์ ชูแก้ว, 2561)

(1.2.2). กลุ่มผู้หญิงตำบลคูซุต

สำหรับรูปแบบการประกอบการ กลุ่มนี้เริ่มต้นจากกลุ่มเล็ก ๆ ชื่อกลุ่มแปปลาชุมชนของกลุ่มแม่บ้านคูซุต ซึ่งเกิดจากหัวหน้ากลุ่ม คือ นางสุนิตย์ ชูแก้ว เป็นผู้ที่มีประสบการณ์และต้องการยกระดับค่าครองชีพให้สูงขึ้นท่ามกลางการแข่งขันของธุรกิจแปปลาและพ่อค้าคนกลาง ในวันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2548 จึงรวมตัวกันเป็นกลุ่มผู้หญิง คือกลุ่มมสตรีสองเล เริ่มต้นมีสมาชิก 17 คน (ปัจจุบันมี 200 คน) โดยระยะแรกทำธุรกิจเกี่ยวกับประมงประเภทของสด เช่น ปลา ปู จากทะเลสาบ ต่อมาด้วยสภาพทำเลที่ตั้งของพื้นที่หมู่บ้านติดทะเลจึงมีวัตถุดิบเยอะ ทำให้ขายสินค้าสดจากทะเลไม่หมดจึงอยากทำเป็นผลิตภัณฑ์อื่นสร้างมูลค่าเพิ่มเพราะแต่เดิมของเหลือได้นำไปเป็นอาหารสัตว์ต่อจึงเกิดความเสียหาย โดยระยะแรกทำกันที่บ้าน แต่เมื่อมีการทำมากขึ้นจึงส่งกลิ้งเหม็น ราว พ.ศ. 2555 จึงจัดตั้งกลุ่มระดมทุนเพื่อสร้างอาคารรับปลาโดยเฉพาะทำธุรกิจอาหารสด อาหารแปรรูป จากทะเลสาบ (วรรณ สุวรรณภักดี, 2561)

(1.2.3). กลุ่มผู้หญิงตำบลชุมพล

เกิดจากการรวมกลุ่มของผู้หญิงในหมู่บ้านเพื่อหาอาชีพเสริม ด้วยการแปรรูปผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่นทำเป็นขนมรูปแบบต่าง ๆ โดยระยะแรกสมาชิกในกลุ่มมีแนวความคิดให้มีการทำขนม ซึ่งเป็นขนมพื้นบ้าน (เพ็ญศรี ยุพยงค์, 2561) ประกอบกับในชุมชนมีวัตถุดิบที่เอื้อต่อการทำขนม เช่น น้ำตาลโตนด มะพร้าว ฟักทอง ฯลฯ จึงได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาดัดแปลง เช่น การทำทองม้วนด้วยแป้งเป็นการทำด้วยฟักทองเพื่อจะได้นำเอาวัตถุดิบมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ต่อมาได้ดัดแปลงเป็นขนมทองพับเพื่อให้มีรูปแบบหลากหลาย และได้มีการพัฒนาและปรับปรุงมาเรื่อย ๆ กลุ่มผู้หญิงในตำบลชุมพลมีหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร บ้านคลองฉนวน กลุ่มอาชีพผลิตภัณฑ์

น้ำตาลโตนด หมู่ 5 ตำบลชุมพล เป็นกลุ่มขนาดเล็กที่มีสมาชิกไม่มากนักคือ 15 คน เป็นกลุ่มที่เน้นให้ผู้หญิงในพื้นที่มาทำกิจกรรมร่วมกัน โดยนำผลผลิตในพื้นที่มาทำเป็นผลิตภัณฑ์ชนิดต่าง ๆ ผลิตเป็นสินค้า ตามนโยบายภาครัฐหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของตำบลชุมพล ผลิตภัณฑ์หลักของสมาชิกคือน้ำตาลแว่น น้ำตาลโตนด (คำ คล้ายสินวล, 2561)

กลุ่มผู้หญิงในพื้นที่บ้านท่าหิน บ้านคูชุด บ้านชุมพล นับได้ว่ามีความโดดเด่นในเชิงผู้ประกอบการ ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นของการปรับเปลี่ยนบทบาทของผู้หญิงในสังคมชนบทที่ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากกระแสการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของประเทศจนกระทบต่อเศรษฐกิจของชนบทอย่างต่อเนื่อง ท่ามกลางความพยายามคลี่คลายสถานการณ์ของรัฐผ่านนโยบายหลากหลาย อาทิ การสนับสนุนให้ชุมชนพึ่งตัวเองได้ การช่วยเหลือโดยรัฐในรูปแบบหลากหลายจึงทำให้ผู้หญิงในชุมชนพยายามปรับตัวสู่ชีวิตทางเศรษฐกิจใหม่ ผ่านรูปแบบการพึ่งตนเอง ในกิจกรรมการผลิต การลงทุน การค้าขาย ให้สอดคล้องกับบริบทของยุคสมัยและอัตลักษณ์ของพื้นที่ โดยผู้หญิงในชุมชนบ้านท่าหินจะเน้นในเรื่องผลิตภัณฑ์จากตาลโตนด ผู้หญิงบ้านชุมพลจะเน้นผลิตภัณฑ์จากท้องถิ่น ผู้หญิงจากบ้านคูชุดจะเน้นผลิตภัณฑ์จากทะเลสาบสงขลา ซึ่งสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของชุมชนสตึงพระ คือ โหนด นา เล โดยระยะแรกจะเน้นการผลิตแบบพึ่งตนเองด้วยแรงงานของสมาชิกในครอบครัวที่จำต้องเพิ่มรายได้จากอาชีพหลักซึ่งได้รับผลกระทบจากระบบเศรษฐกิจแบบทุนจากโลกภายนอกด้วยการผลิตจากแรงงานภายในครัวเรือนและซื้อขายแลกเปลี่ยนกันภายในชุมชนเป็นหลัก กระทั่งเมื่อกระแสทุนนิยมจากภายนอกแทรกตัวเข้ามามากขึ้น ผู้หญิงหลายครอบครัวก็เริ่มปรับวิถีชีวิตสู่ทุนนิยมแบบใหม่อย่างค่อยเป็นค่อยไป จนนำไปสู่การจัดการกับระบบการผลิต การค้า การลงทุนที่ซับซ้อนในเชิงพาณิชย์จนสร้างสมประสบการณ์อย่างค่อยเป็นค่อยไป กรณีดังกล่าวจะเห็นได้จากการสร้างผลิตภัณฑ์สู่โลกภายนอกชุมชนจนเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง อาทิ ผลิตภัณฑ์จากตาลโตนด ของผู้หญิงในชุมชนท่าหิน เป็นต้น ต่อมา

ผู้หญิงในชุมชนเริ่มรวมตัวกันผลิตจนนำไปสู่กลุ่มอาชีพต่าง ๆ ในชุมชน ซึ่งกลุ่มอาชีพเหล่านี้ก็เป็นที่รู้จักและได้รับการยอมรับจากชาวชุมชนเป็นอย่างดี เนื่องจากเป็นรูปแบบของการพึ่งตนเองในภาวะเศรษฐกิจที่ผันผวนของสังคมชนบท เพราะมีการดำเนินกิจกรรมที่หลากหลายซับซ้อน ไม่ว่าจะเป็นเชิงธุรกิจชุมชน การสร้างระบบสวัสดิการร่วมกันในชุมชน และก้าวหน้าขึ้นสู่ความสามารถในการบริหารจัดการชีวิตของคนภายในชุมชนได้อย่างมีระบบ เช่น กลุ่มผู้หญิงทำหิน กลุ่มผู้หญิงบ้านคูุด เป็นต้น

ในแง่การผลิตผู้หญิงมีการรวมกลุ่มกัน เพื่อใช้แรงงานร่วมในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ เช่น จากตาลโตนด จากผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น จากทรัพยากรในทะเลสาบ โดยเน้นการแปรรูปในเชิงพาณิชย์ ทั้งมุ่งสู่การลงทุนในเชิงธุรกิจสมัยใหม่ โดยเฉพาะในช่วงทศวรรษ 2550 - 2560 กลุ่มผู้หญิงได้สร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ออกสู่ตลาดภายนอกจนเป็นที่รู้จัก โดยผลิตภัณฑ์เหล่านี้ต่างมีชื่อเสียงในระดับประเทศ เช่น ชุมชนบ้านท่าหินที่แปรรูปผลิตภัณฑ์ตาลโตนด เป็นต้น อีกทั้งผลิตภัณฑ์ของชุมชนต่างได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีการสนับสนุนจากภาครัฐ ภาคเอกชน ในแง่การผลิต การจัดการ และการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ ขณะที่กลุ่มผู้หญิงต่างร่วมแรงในการสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ ทั้งปรับรูปแบบการผลิตให้ทันสมัย มีการแปรรูปผลิตภัณฑ์ในรูปแบบใหม่ ๆ ให้มีเอกลักษณ์ ทั้งสร้างระบบการตลาด สร้างระบบจัดการเชิงธุรกิจ สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ ช่วงเวลานี้จึงทำให้กลุ่มอาชีพผู้หญิงหลายกลุ่มเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง จนนำไปสู่การสร้างเครือข่ายธุรกิจร่วมกันจนเป็นรูปธรรมชัด คือมีผู้นำ มีกรรมการบริหาร มีที่ทำการ และมีการประชุมร่วมกัน มีการจัดการในระบบธุรกิจร่วมกัน จนทำให้เครือข่ายกลุ่มผู้หญิงเหล่านี้เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง เช่น เครือข่ายผู้หญิงในธุรกิจจากผลิตภัณฑ์ตาลโตนด ที่มีสมาชิกที่มาจากบ้านท่าหิน บ้านชุมพล บ้านสนามชัย เป็นต้น

การร่วมตัวเป็นเครือข่าย กลุ่มอาชีพเพื่อแปรรูปผลิตภัณฑ์สินค้าของผู้หญิงในชนบทในพื้นที่ศึกษาดังกล่าวจึงมีพัฒนาการที่เริ่มต้นจากการรวมกลุ่ม

อาชีพขึ้น โดยผู้หญิงที่เป็นนำกลุ่มและผู้มีบทบาทของกลุ่ม และพัฒนามาสู่การปรับตัวสู่ระบบธุรกิจแบบใหม่ ที่มีกิจกรรมที่ซับซ้อน มีระบบชัดเจน ทั้งดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องจนทำให้กลุ่มผู้หญิงก้าวสู่สังคมผู้ประกอบการอย่างค่อยเป็นค่อยไป กระทั่งเมื่อภาครัฐมีนโยบายสนับสนุนและสร้างผู้ประกอบการในชนบทยุคใหม่ บทบาทของกลุ่มผู้หญิงก็ชัดเจนมากขึ้น โดยกลุ่มอาชีพหลายกลุ่มต่างมีการปรับปรุงแบบ และพัฒนากิจกรรมทางเศรษฐกิจให้เหมาะสมสอดคล้องกับบริบททางเศรษฐกิจต่อไป

(2). แนวทางในการพัฒนาโดยประยุกต์ใช้วิชาประวัติศาสตร์

(2.1). ความเข้าใจทรัพยากรพื้นที่ในเชิงประวัติศาสตร์

ทรัพยากรในพื้นที่มีผลยิ่งต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างสูง หากพิจารณาข้อมูลพื้นที่ในเชิงกายภาพบริเวณที่ตั้งของชุมชนในคาบสมุทรสทิงพระมีความอุดมสมบูรณ์มาตั้งแต่อดีต มีทรัพยากรหลายหลาย ดังบันทึกของสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ในปี พ.ศ. 2446 (ร.ศ. 121) เมื่อครั้งเสด็จตรวจราชการแหลมมลายู และได้ผ่านเข้าไปมาในเขตสทิงพระว่า “...พื้นเป็นทรายปนดินมาก มัววังไม่พรุ มีต้นยางขึ้นใหญ่ ๆ รมชิตมิคแสงตะวัน แต่ดงยางนี้ไ้เป็นแต่ยาวไปตามที่แผ่นดินทางเหนือแลได้ ส่วนข้างกว้างนั้นไม้สู้มากนัก ดูไปข้างตะวันออกก็เห็นทะเลเค็ม ดูไปข้างตะวันตกก็เห็นทุ่งนาริมทะเลใน เห็นต้นตาลในทุ่งเป็นอันมาก...” (สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์, 2516, น. 20) นอกจากนี้บริเวณ อำเภอสทิงพระ ยังเป็นที่ตั้งของหมู่บ้านต่าง ๆ ที่หลายชุมชนมีผลิตผลอย่างเพียงพอ เป็นต้นว่า ชุมชนคูขุด ชุมชนหมู่บ้านท่าหิน ดังบันทึกของครูเคลือบ ดิสวัสดิ์ ปราชญ์อาวุโสแห่งบ้านท่าหิน อำเภอสทิงพระ ที่ให้ภาพความอุดมสมบูรณ์ของทะเลสาบสงขลา บริเวณบ้านท่าหิน อำเภอสทิงพระราว พ.ศ. 2477 ว่า “สมัยข้าพเจ้าเล็ก ๆ ปลาไม่มีคนซื้อคนขายใครอยากกินปลาถ้อยอ สุ่ม ลงไปหาปลาในลำคลอง หนอง ทะเลได้สะดวก คุณพ่อไปยกยอในคลองได้ปลาหมอ ปลากระดี่ ปลาช่อน มาเต็มข้อง (ที่ขังปลา) นำมาใส่อ่าง พวกพี่ ๆ น้อง ๆ บ้านใกล้

เรือนเคียงมาเลือกไปแกงกินไม่ต้องซื้อ ความอุดมสมบูรณ์ในทะเลสาบสงขลา ถ้าจะเล่าถ้าจะเขียนในลงในสมุดเป็นเล่มก็ยังไม่จบ...” (เคลือบ ดิสวัสดิ์, 2551, น. 13) ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ได้สะท้อนให้เห็นว่า วิถีชีวิตที่ชาวสทิงพระผูกพันกับทรัพยากรที่สมบูรณ์ในทะเลสาบ ในทุ่งนาที่เต็มไปด้วยข้าว ตาลโตนด ทำให้ชาวชุมชนในอดีตนี้มีอาชีพหลักคือ ประมง ทำนา ทำตาลโตนด โดยเฉพาะบริเวณราบลุ่มบางแห่ง เช่นบ้านท่าหิน บ้านชุมพล บ้านคูชุด ฐานทรัพยากรเหล่านี้จึงเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ ดังนั้นภายใต้การผลิตของชุมชนควรเน้นผลิตผลเหล่านี้เป็นหลัก ผู้ประกอบการควรพัฒนาผลิตภัณฑ์เหล่านี้โดยนำเสนอในเชิงเป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ ซึ่งมีประวัติความเป็นมาคือกลุ่มผู้หุงบ้านท่าหินควรมุ่งไปยังผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับตาลโตนด กลุ่มผู้หุงบ้านชุมพลมุ่งไปยังผลิตภัณฑ์จากข้าวและผลิตผลในนา กลุ่มผู้หุงบ้านคูชุด มุ่งไปยังผลิตภัณฑ์จากทะเลสาบ

ในแง่ของการผลิตและการแลกเปลี่ยนในสังคมชนบท สทิงพระ มีผลงานการศึกษาที่ให้ภาพกิจกรรมในอดีตเหล่านี้ที่น่าสนใจว่า ชาวชุมชนในคาบสมุทรสทิงพระส่วนใหญ่จึงประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก คือ การทำนาทำสวน การประมง ขึ้นตาลโตนด วิธีการผลิตแต่เดิมจะเป็นแบบพอยังชีพที่เน้นการผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการภายในครอบครัวแต่เพียงอย่างเดียว พืชหลัก ๆ ที่ปลูกคือข้าว โดยมีวิธีการผลิตแบบง่าย ๆ คือใช้แรงงานคนที่มาร่วมกันทำที่เรียกว่า “กินวาน” (ลงแขก) อาศัยสภาพดินฟ้าอากาศเป็นปัจจัยหลัก การผลิตข้าวมีเป้าหมายเพื่อการยังชีพเป็นสำคัญ มีวิธีการทำนาแบบดั้งเดิมคือใช้แรงงานคน แรงงานสัตว์เลี้ยง และเครื่องมือในการผลิตง่าย ๆ (อุทิศ สังข์รัตน์, 2543, น. 112)

เมื่อพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับการผลิตและการแลกเปลี่ยนในอดีต จะเห็นได้ว่าในแง่การผลิต ชาวชุมชนมีการพึ่งพาตนเองสูง ผลิตสินค้าบนฐานทรัพยากรหลักในพื้นที่ เช่นชุมชนนา ชุมชนเล ชุมชนของป่า ด้วยวิธีง่าย ๆ ใช้แรงงานคนร่วมกันทำที่เรียกว่า กินวาน การร่วมแรงผลิตดังกล่าว หากนำมาเป็นแนวคิดในการผลิตของผู้ประกอบการในยุคใหม่ก็จะเอื้อประโยชน์ใน

แก่ทุกคนมีส่วนร่วมลดต้นทุนและเป็นเจ้าของผลิตภัณฑ์ร่วมกัน แม้จะอยู่ในนามของกลุ่ม แต่สร้างจิตสำนึกในการเป็นเจ้าของร่วมกัน มิได้เป็นของผู้นำ มิได้เป็นของกรรมการ สำนึกการเป็นเจ้าของผลิตภัณฑ์จะกระตุ้นในเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เกิดความยั่งยืน และสร้างรูปแบบสินค้าใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการตลาดอย่างต่อเนื่อง

ในแง่การแลกเปลี่ยนหากพิจารณา ข้อมูลในอดีตจากผลงานที่เคยมีการศึกษากันมา พบว่า บริเวณคาบสมุทรสทิงพระมีทำเลที่ตั้งเหมาะสมแก่การเป็นเมืองท่าค้าขายมานานนับอดีต มีฝั่งทะเลโค้งเป็นพื้นที่จอดเรือได้ดี เป็นตลาดการค้าของตะวันตกตะวันออก ก่อนสมัยอยุธยาชุมชนบริเวณนี้ทำการค้าขายติดต่อกับต่างชาติซึ่งส่วนใหญ่เป็นการค้าขายของป่าแต่การค้าก็ไม่ขยายตัวมากนัก เพราะชาวนา ชาวประมง หรือชาวสวน มีการแลกเปลี่ยนซื้อขายกันเพียงเล็กน้อยเนื่องจากพึ่งพาตัวเองได้ ดำรงอยู่ได้ด้วยการผลิตและบริโภคตามสภาพของแต่ละชุมชน ที่มีความอุดมสมบูรณ์สูงนอกจากบางครั้งก็อาจมีการแลกเปลี่ยนซื้อขาย (ส่วนใหญ่แลกเปลี่ยน) กันบ้างเล็กน้อย ๆ เพื่อสิ่งจำเป็น การแลกเปลี่ยนไม่ได้หวังกำไร แต่เป็นการพึ่งพาอาศัยและช่วยเหลือเกื้อกูลกันเป็นหลัก การซื้อขายส่วนใหญ่มักเกิดในตลาดซึ่งอยู่ในเมือง ส่วนเมืองที่ไม่ใช่เป็นเมืองท่าสำคัญยังไม่มีการซื้อขายมากนัก โดยส่วนใหญ่ของที่นำมาขายมักเป็นของพื้นบ้านโดยเฉพาะพวกของกินและของใช้บางอย่างที่ผลิตไม่ได้ในชุมชนตนเอง ต่อมาในสมัยที่มีการจัดตั้งมณฑลนครศรีธรรมราช บริเวณคาบสมุทรสทิงพระจนถึงรอบทะเลสาบสงขลา มีระบบคมนาคมที่สะดวกและรวดเร็วขึ้น มีการตัดถนนเชื่อมระหว่างชุมชนทั้งชุดคลองระโนดเพื่อเป็นทางให้เรือเล็กไปมาค้าขายระหว่างปากพื้กับทะเลสาบสงขลาให้สะดวก ช่วงเวลานี้ชาวชุมชนจึงสามารถค้าขายแลกเปลี่ยนผลผลิตระหว่างชุมชนได้อย่างรวดเร็ว (กิตติ ดันไทย, 2545, น. 35)

ข้อมูลการค้าขายแลกเปลี่ยนในอดีต ให้ภาพการค้าบริเวณอำเภอสังขละบุรีโดยเฉพาะสังคมชนบทที่ห่างไกล จากศูนย์กลางการค้าจาก

เมืองท่า ไม่คึกคัก การค้าไม่ขยายตัว ชาวชุมชนเน้นการแลกเปลี่ยนด้วยสิ่งของ แลกในสิ่งที่ชุมชนตนเองไม่มีรูปแบบการแลกเปลี่ยนนี้มีมาอย่างต่อเนื่อง แม้ในปัจจุบันก็ยังมีการเหง้าของการแลกเปลี่ยนเชิงดังกล่าวอยู่บ้างเพราะหลายครอบครัวยังมีการผลิตและแบ่งปันผลผลิตกันท่ามกลางการแลกเปลี่ยนผ่านซื้อขายด้วยเงิน นอกจากนี้ข้อมูลในอดีตยังทำให้เห็นถึงสภาพเศรษฐกิจเชิงพาณิชย์ในสทิงพระ ไม่ขยายตัวเพราะเป็นพื้นที่ห่างไกล สอดคล้องกับลักษณะเศรษฐกิจแบบขายในสังคม ชนบทของสทิงพระหลายพื้นที่ โดยเฉพาะที่ห่างไกลจากถนนสายหลักจาก เขตเทศบาลที่อยู่ในลักษณะไม่คึกคัก ไม่ขยายตัว ไม่เหมาะแก่การลงทุน ด้วยบริบท พื้นที่อันมีรากฐานมาจากอดีต นับว่ามีผลกระทบยิ่งต่อการเติบโตในธุรกิจของ ผู้ประกอบการทั้งในแง่การหาแหล่งทุน การลงทุน การตลาด ดังจะเห็นได้จากธุรกิจ ของกลุ่มผู้หญิงในพื้นที่ซึ่งหลายกลุ่มดำเนินกิจการต่อไปไม่ได้ บางกลุ่มก็คงที่มีได้ ขยายกิจการออกไปมากกว่านั้น บางกลุ่มถึงกับเลิกกิจการเพราะไม่อาจสู้กับธุรกิจ รูปแบบใหม่จากภายนอกและกลไกการตลาดได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโลกของการค้า ผ่านสื่อเทคโนโลยี

อย่างไรก็ตามข้อมูลจากอดีตและความเปลี่ยนแปลงใน บริบทของพื้นที่ก็อาจให้แนวคิดในการวางแผนการลงทุนการซื้อขายและการตลาดได้ เช่นกัน เป็นต้นว่า ผู้ประกอบการควรเน้นการซื้อขายสินค้าและกลไกการตลาด ภายในกลุ่มชุมชนด้วยกัน และในกลุ่มชุมชนที่ห่างไกลจากศูนย์กลางความเจริญ แบบเมือง ห่างไกลจากถนนสายหลักห่างไกลจากเมืองท่าอย่างจังหวัดสงขลา เนื่องจากมีอาจแข่งขันในเชิงธุรกิจได้ เพราะมีข้อจำกัดในเรื่องทุนและกลไกการตลาด การสร้างตลาดภายในกลุ่มชุมชนและขยายไปยังชุมชนห่างไกลด้วยรูปแบบเครือข่าย ซึ่งอาจมีการนำเสนอในเชิงเคยเป็นเครือข่ายที่พึ่งพากันมาในอดีตจะสร้างจิตสำนึก สร้างแรงจูงใจในการช่วยเหลือกัน อุดหนุนกัน ไม่เอาัดเอาเปรียบกัน ซึ่งจะทำให้ ผู้ประกอบการค่อย ๆ ดำเนินธุรกิจอย่างต่อเนื่อง แต่ปัจจัยสำคัญคือต้องไม่ผลิตสินค้า ที่มีรูปแบบซ้ำซ้อนกัน สินค้าต้องมีต้นทุนที่ไม่ต่างกัน และเป็นสินค้าที่เน้น

การตอบสนองต่อความต้องการภายในชุมชนที่เป็นเครือข่ายกัน นอกจากนี้
ควรจัดระบบการช่วยเหลือกันในรูปแบบเครดิตที่ไม่หวังผลกำไร เป็นต้น

แม้ว่าข้อมูลประวัติศาสตร์จะให้ภาพการไม่เติบโตของ
เศรษฐกิจเชิงพาณิชย์ในพื้นที่ส่วนใหญ่ แต่ก็มีข้อมูลกล่าวถึงความต้องการสินค้า
บางอย่างในพื้นที่ของเมืองท่าใหญ่อย่างสงขลา หลังมีการขุดคลองเชื่อมการคมนาคม
ที่ทำให้การค้าระหว่างชุมชนในอำเภอสติงพระกับโลกภายนอกคึกคักขึ้น ข้อมูล
ดังกล่าวหากพิจารณา ก็อาจเป็นแนวทางในการสร้างตลาดภายนอกของ
ผู้ประกอบการ เพื่อให้รากฐานธุรกิจเติบโตขึ้น เพราะการค้าหากจำกัดอยู่เฉพาะกลุ่ม
เครือข่ายในชุมชนก็มีอาจพัฒนาไปได้ทันตามความเปลี่ยนแปลงของโลก แนวคิดนี้
ปรากฏเป็นรูปธรรมชัดเจนในกลุ่มผู้ประกอบการหญิงหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มบ้านท่า
หิน ซึ่งพยายามปรับรูปแบบผลิตภัณฑ์สู่ตลาดภายนอกผ่านกลไกการตลาดแบบใหม่
ผ่านการประชาสัมพันธ์ด้วยสื่อเทคโนโลยี ซึ่งก็ประสบผลสำเร็จในระดับหนึ่ง ขณะที่
กลุ่มผู้ประกอบการหญิง กลุ่มบ้านคูซูด กลุ่มบ้านชุมพล แม้จะมีการพัฒนารูปแบบ
ธุรกิจแต่ในแง่การตลาดก็ยังไม่ขยายตัวมากนักหากเทียบกับกลุ่มท่าหิน อย่างไรก็ตาม
แม้ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผู้หญิงสติงพระจะเป็นที่ยอมรับและแพร่หลายในระดับท้องถิ่น
ภาคใต้ แต่ก็ยังไม่รู้จักกว้างขวางในระดับประเทศ ดังนั้นจึงควรมีการพัฒนา
ผลิตภัณฑ์ไปสู่ระดับชาติ เพราะหากพิจารณาข้อมูลทางประวัติศาสตร์จะพบว่าสินค้า
ในชุมชนยังแพร่หลายเฉพาะเมืองท่าในภาคใต้เป็นหลัก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสินค้า
ของชุมชนยังไม่เป็นที่ต้องการมากนักจากตลาดภายนอกในช่วงเวลานั้น

การพิจารณาข้อมูลประวัติศาสตร์เกี่ยวกับการผลิต
บนฐานทรัพยากรในพื้นที่จึงสะท้อนให้เห็นว่าในการผลิตและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของ
ผู้ประกอบการ ต้องพยายามทำให้สอดคล้องกับพื้นฐานของทรัพยากรในพื้นที่ตนเอง
เพราะนอกจากในแง่ของการสร้างเอกลักษณ์แล้ว ความเข้าใจต่อฐานรากของ
ทรัพยากรในพื้นที่ด้วยมิติทางประวัติศาสตร์จะทำให้ผู้ประกอบการเติบโตขึ้นอย่าง
มีจิตวิญญาณจนนำไปสู่การสร้างสำนึกความภาคภูมิใจในพื้นที่ ความภาคภูมิใจใน

ทรัพยากรต่าง ๆ และสามารถพัฒนาไปสู่การสร้างผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ มีชื่อเสียง เพื่อการแข่งขันเชิงธุรกิจได้ อย่างเหมาะสม อาทิ ผู้ประกอบการหญิงในบ้านทำหิน ที่มีการพัฒนานบนพื้นฐานความคิดดังกล่าวจนทำให้มีความพยายามจัดการพัฒนา ทรัพยากรในพื้นที่เพื่อมาใช้ในเชิงประกอบการอย่างมีประสิทธิภาพและกลายเป็น ผลิตภัณฑ์ที่รู้จักกันกว้างขวาง ซึ่งแนวทางหนึ่งที่ทางกลุ่มใช้ก็คือการนำเสนอผ่าน เรื่องราวความเป็นมาที่ยาวนานนั่นเอง

(2.2). การเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมในท้องถิ่นกับ จิตสำนึกผู้ประกอบการ

จากข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่ซึ่งมีการศึกษากันมาพบว่า ก่อน พ.ศ. 2520 ชาวชุมชนสทิงพระยังมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ผูกพันกับ ทรัพยากรที่สมบูรณ์ในพื้นที่ทั้งในนา ในทุ่ง ในทะเลสาบ ทำให้ชาวชุมชนนี้มีอาชีพ ทำนา ทำตาลโตนด ทำประมง ที่เน้นแบบพื้นบ้าน ผลิตแค่เพียงพอบริโภคและมีการแปรรูปบ้างเพื่อขาย ชาวชนบทมีวิถีท่ามกลางทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย ชาวชุมชนส่วนใหญ่มักอยู่รวมกันบนพื้นฐานวัฒนธรรมแบบพุทธศาสนา และระบบ เครือญาติที่เหนียวแน่น มีวัฒนธรรมแบบพึ่งพากันภายในชุมชน มีการแลกเปลี่ยน แรงงานระหว่างญาติพี่น้อง การช่วยเหลือกันในหมู่เพื่อนบ้าน ชาวชนบทในสทิงพระ ส่วนใหญ่ไม่มีปฏิสัมพันธ์กับโลกภายนอกมากนัก ดังคำนำของหนังสือเรื่อง คติ ชาวบ้านที่อำเภอสทิงพระและอำเภอรโนด จังหวัดสงขลา ที่ตีพิมพ์ใน พ.ศ. 2513 ได้ให้ภาพเหล่านี้ไว้ว่า “...เมื่อประมาณ 10 ปีที่แล้วมา อำเภอทั้งสองนี้มีสภาพ กันดารมาก ทั้งนี้เพราะการคมนาคมไม่สะดวก ไม่มีสิ่งดึงดูดใจ จึงไม่สู้จะเป็นที่รู้จัก ของคนทั่วไป จะไปอำเภอทั้งสองนี้มักจะเป็นผู้ที่มิกิจธุระเกี่ยวข้องจริง ๆ นอกจากนี้ ประชาชนพลเมืองของทั้งสองอำเภอนี้ ก็ไม่ค่อยสนใจจะติดต่อกับผู้คนภายนอกที่ อาศัยอยู่ในท้องถิ่นอื่น ๆ...” (แผนกวิชาภาษาไทย วิทยาลัยวิชาการศึกษา สงขลา, 2513, น. 2)

เมื่อพิจารณาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ สิ่งที่สะท้อนความโดดเด่นในสังคมของชาวสทิงพระก็คือ ความต่อเนื่องในวิถีชนบทที่ชาวชุมชนผูกพันกันในระบบเครือญาติ มิตรสหาย ที่มีความภาคภูมิใจ ความรัก ความหวงแหนในท้องถิ่น จนนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน โดยเฉพาะความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชน ความเกื้อกูลกันและกัน ความสำนึกรับผิดชอบต่อชุมชนด้วยกันจนนำไปสู่การพัฒนาเป็นกลุ่มชุมชนที่มีความเข้มแข็ง มีการดำเนินกิจกรรมที่เน้นส่วนรวม ช่วยเหลือเอื้ออาทรกันมาโดยตลอด การรวมตัวกันเป็นกลุ่มด้วยจุดประสงค์ดังกล่าวก่อนที่หลายกลุ่มจะพัฒนามาเป็นผู้ประกอบการทำให้พื้นฐานการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจจึงเน้นการช่วยเหลือกันมากกว่าการรวมเป็นผู้ประกอบการในเชิงหาผลประโยชน์ในทางธุรกิจอย่างเดียว การที่ผู้ประกอบการในสังคมชนบทสทิงพระดำรงอยู่ได้ก็เพราะมีรากฐานทางสังคมในอดีตร่วมกันซึ่งจิตสำนึกดังกล่าวจะเป็นพื้นฐานของการก้าวเข้าสู่สังคมผู้ประกอบการตามแนวคิดของปัจจุบัน ดังนั้นสังคมชนบทสทิงพระจึงเป็นพื้นที่ซึ่งมีศักยภาพที่จะพัฒนาสู่สังคมผู้ประกอบการได้ แต่อย่างไรก็ตามในช่วงทศวรรษ 2550 - 2560 เมื่อสังคมชนบทสทิงพระได้รับผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลง ชาวชุมชนก็พยายามตอบต่อการสร้างอัตลักษณ์ของตน มีการรื้อฟื้นวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีการปรับตัวสู่ทุนภายนอกจนก่อเกิดวิถีใหม่ ๆ เช่น เคลื่อนย้ายสู่ภาคอุตสาหกรรม รับจ้างใช้แรงงาน ลงทุนทำธุรกิจ ค้าขาย โดยเฉพาะผู้หญิงที่ต้องปรับบทบาทในครอบครัวกันใหม่เพราะทำงานนอกบ้าน อย่างไรก็ตามแม้การปรับตัวจะให้ประสบการณ์แก่ผู้หญิงในแง่การสูญเสียวิถีเกษตรเดิม การสูญเสียทรัพยากรในชุมชน อีกทั้งวิถีใหม่ก็มีไข้วแนวทางชีวิต แต่การเข้าใจในประสบการณ์ล้มเหลวที่มาจากอดีตกลับทำให้ผู้หญิงชนบทปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น เช่น การสร้างจิตสำนึกในวิถีเดิม การรวมกลุ่มเพื่อต่อสู้ปกป้องทรัพยากร การรวมกลุ่มเพื่อได้กระแสทุนจากภายนอกโดยกลุ่มผู้หญิง เป็นต้น ซึ่งการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวล้วนเกิดจากบทเรียนในอดีตทั้งสิ้น การปรับตัวจึงนำไปสู่การยึดโยงสร้างเครือข่ายผ่านกระบวนการ

รวมกลุ่ม โดยอาศัยรากฐานในอดีตคือสังคมเครือญาติ มิตรสหายที่ต้องเอื้ออาทรกัน การยึดโยงกันเป็นเครือข่าย ต่อมาได้กลายเป็นภูมิคุ้มกันพลังทุนและโลกาภิวัตน์จากภายนอก ภายใต้แนวคิดพี่น้องผองเพื่อนในระบบอุปถัมภ์ของสังคมชนบทและสร้างจิตสำนึกในเรื่องความเสียสละ การแสวงหาผลประโยชน์ร่วมกัน เท่าเทียมกัน ไม่เอารัดเอาเปรียบ และการเอื้ออาทรระหว่างกลุ่มในเครือข่าย การรวมกลุ่มด้วยจิตสำนึกดังกล่าวเป็นรากฐานไปสู่การเป็นผู้ประกอบการตามแนวคิดใหม่ คือร่วมกันผลิต ร่วมกันจำหน่าย ผลผลิตเป็นทรัพยากรชุมชน ผู้ประกอบการมีจิตสำนึกคืนประโยชน์สู่ชุมชน และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

(2.3). บทบาทของผู้หญิงในอดีตกับความเป็นผู้ประกอบการ

ในอดีตผู้หญิงในสังคมชนบทซึ่งพระม้ามักมีกิจกรรมการผลิตทางเศรษฐกิจอยู่เสมอ ดังข้อมูลท้องถิ่นในเพลงพื้นบ้าน ว่า “...เข้าไปในสวนเหอ หน้าแหล่แจ่มนวลเหมือนสนทัด เข้าไปชมผักหอม หัดแตกกิ่งใบลัดฟุ้งผลัดใบเข้าไปชมผักชีล้อม ลูกเชื้อหัวหอมงามสุกใส ผักกาดลัดใบ งามอยู่เท่าใน...สวน...” (บุษราคัม พุทธชาติ, 253, น. 22) นอกเหนือจากการผลิตในไร่นา ผู้หญิงยังหาเลี้ยงครอบครัวด้วยการค้าขาย ดังข้อมูลในบทเพลงกล่อมเด็กว่า “...อีเฒ่าโน้นเหเดินมาสามคน พี่น้อง เดินมาหมองหมอง ร้องขายหนมบัว น้ำผึ้งเทโว หนมโคเทว ร้องขายหนมบัว น่ารักแม่ค้าขาย...” (แผนกวิชาภาษาไทย วิทยาลัยวิทยาลัยวิชาการศึกษา สงขลา, 2513, น. 81) การใช้ชีวิตในสังคมเกษตรกรรมที่มีวิถีการผลิตค่อนข้างเรียบง่ายของผู้หญิงในชนบทเป็นภาพที่ดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง จนถึงใกล้เหตุการณ์เปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ดังหลักฐานที่กล่าวถึงกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เรียบง่ายของครอบครัวในชนบทจะทั้งพระในบันทึกชีวิตวัยเด็กของอาจารย์สุสดี เจริญพงศ์ ชาวบ้านบ้านพังจิก ตำบลจะทิ้งพระ ในหนังสือวันวานผ่านวันแม่ไว้ว่า “...แม่เล่าว่า ตายายมีอาชีพทำนาเป็นหลัก เลี้ยงหมูบ้างครั้งละ 2 - 3 ตัว แม่ชอบเลี้ยงหมู เพราะไม่ได้ยุ่งยากอะไร ไปเก็บลูกตาลมาขายให้หมูกินสัก 7 - 8 เดือนหมูก็โต แล้วก็ขาย มีผู้ไปซื้อถึงบ้าน ชาวบ้านเลี้ยงหมูครอบครัวละ 2 - 3 ตัว มีนาและ

ปลูกพืชกินเอง โดยการแลกเปลี่ยนกัน ไม่ต้องซื้อขาย...” (วันวานผ่านแม่ อนุสรณ์
พระราชทานเพลิงศพ อาจารย์มุสตี เจริญพงศ์, 2553, น. 55) จากข้อมูลทาง
ประวัติศาสตร์ได้สะท้อนภาพกิจกรรมทางเศรษฐกิจมาอย่างต่อเนื่องในแง่การผลิตใน
ท้องไร่ ท้องนา ทั้งผลิตเองทั้งมีส่วนร่วมในกิจกรรมการผลิตกับผู้ขาย นอกจากนี้
ผู้หญิงยังมีบทบาทเด่นในเชิงการค้า ทั้งเป็นแม่ค้าในตลาดภายในชุมชน ค้าขายนอก
ชุมชนจนกลายเป็นบทบาทหลักของผู้หญิงในหลายครอบครัว เมื่อยุคสมัย
เปลี่ยนแปลงไปผู้หญิงก็ยังมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง ทั้งผลิต ทั้งค้าขาย
มีหลักฐานว่าผู้หญิงบางคนเป็นถึงเจ้าของกิจการทั้งเล็กใหญ่ อาทิ กิจการเดินเรือ
โดยสารในทะเลสาบ บางคนเป็นเจ้าของตลาดร้านค้าและทำธุรกิจอีกหลายอย่าง
(อดิสร ศักดิ์สูง, 2550, น. 112)

กล่าวได้ว่า ผู้หญิงในสังคมชนบทหลังพระ มีบทบาท
สำคัญทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่อดีต ไม่ว่าจะเป็นการผลิต การค้า การลงทุน
และธุรกิจอีกหลากหลายที่ยังคงเป็นบทบาทที่เด่นชัดของผู้หญิงมาโดยตลอด การที่
ผู้หญิงในชนบทหลังพระมีบทบาทสำคัญในเชิงการค้า จึงอาจกล่าวได้ว่ารากฐานใน
อดีตมีส่วนทำให้กลุ่มผู้หญิงมีความโดดเด่นในเชิงผู้ประกอบการหากเทียบกับผู้ชาย
ผู้ประกอบการหญิงหลายกลุ่มได้เริ่มต้นจากกลุ่มอาชีพเล็ก ๆ เติบโตสู่
กลุ่มผู้ประกอบการขนาดกลางและใหญ่ หลายกลุ่มมีกิจกรรมต่อเนื่องทั้งขยายกิจการ
ไปสู่ระดับประเทศและต่างประเทศ ดังกรณีของกลุ่มผู้หญิงบ้านท่าหิน เป็นต้น
บทบาทผู้หญิงในพื้นที่จึงสะท้อนถึงความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ในเชิงธุรกิจที่
ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากความต่อเนื่องจากอดีตนั่นเอง

นอกจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจข้อมูลประวัติศาสตร์
ยังกล่าวถึงความสัมพันธ์ของผู้หญิงในสังคมชนบทกับรัฐซึ่งมีหลากหลายรูปแบบ
ทั้งสัมพันธ์โดยตรงผ่านการจัดระเบียบสังคม และทั้งสัมพันธ์ในทางอ้อมผ่านสถาบัน
ครอบครัว สังคม และระบบราชการที่เข้าสู่ท้องถิ่น ความสัมพันธ์กับรัฐนับว่ามี
ผลกระทบกับชีวิตในครอบครัวของผู้หญิงไม่น้อย ดังบันทึกคำบอกเล่าของ อาจารย์

มุสตี เจริญพงศ์ ที่ให้ภาพครอบครัวชาวชนบทในอำเภอจะทิ้งพระที่ให้ภาพครอบครัวชาวชนบทในอำเภอสทิงพระราว พ.ศ. 2467 ว่า “...แม่ล้มเล่าไปว่าตาของลูกเป็นผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 ตำบลจะทิ้งพระ ส่วนกำนันนั่นคือ กำนันช้อน สุวรรณศิริ ตากำนันสนิทกับครอบครัวเรามาก เรียกแม่ว่า “อีหลานสาว” ทุกคำ ตอนที่คุณตาเป็นผู้ใหญ่บ้านนั้นเวลาใครมาแจ้งความของหาย วัลลูกักขโมยงัดคอก เขาบอกตาไม่ทันขาดคำ แม่เป็นคนตีเกราะเอง ตีเกราะประเดี้ยวเดียวพวกชาวบ้านก็ถือมีดถือพร้าวิ่งมา...” (วันวานผ่านแม่ อนุสรณ์พระราชทานเพลิงศพ อาจารย์มุสตี เจริญพงศ์, 2553, น. 95)

ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 แม้ว่ารัฐจะให้ความสำคัญกับท้องถิ่นที่อยู่ห่างไกลมากขึ้น แต่ภายใต้ความสัมพันธ์ที่ห่างกันระหว่างรัฐบาลกลางกับท้องถิ่นย่อมทำให้ชาวบ้านรับรู้รัฐที่สื่อสารผ่านผู้นำหมู่บ้านและการรับรู้ผ่านเจ้านาย ข้าราชการที่เข้ามายังท้องถิ่นผ่านแบบเยี่ยงเยียนและตรวจตรา ซึ่งผู้หญิงก็รับรู้ในแง่มุขดังกล่าวดังสะท้อนในหนังสือวันวานผ่านแม่ อนุสรณ์พระราชทานเพลิงศพ อาจารย์มุสตี เจริญพงศ์ ที่ให้ภาพครอบครัวของผู้หญิงชาวชนบทในอำเภอจะทิ้งพระว่า “...ในปีที่แม่จะสอบไล่ชั้น ป.4 ในราวพ.ศ.2475 พระยาพิบูลพิทยาพรคเป็นกรรมการมณฑลนครศรีธรรมราช ไปตรวจราชการที่โรงเรียนบ้านจะทิ้งพระ ข้าราชการอำเภอและคณะครูไปต้อนรับ ท่านเดินทางด้วยรถยนต์ ซึ่งมีอยู่ลำเดียวรับส่งคนโดยสารจากอำเภอสทิงพระไปกลับสงขลาวันละ 2 เที่ยว...” (วันวานผ่านแม่ อนุสรณ์พระราชทานเพลิงศพ อาจารย์มุสตี เจริญพงศ์, 2553, น. 97)

การที่ข้อมูลประวัติศาสตร์ได้สะท้อนภาพความสัมพันธ์ของผู้หญิงในสังคมชนบท ย่อมแสดงให้เห็นว่าผู้หญิงมีความสัมพันธ์กับรัฐมานับแต่อดีต ซึ่งทำให้เข้าใจได้ว่าผู้หญิงรับรู้ต่อเรื่องราวของรัฐในแง่หลากหลาย ทั้งให้ความสำคัญเพราะมีผลกระทบต่องิชีวิตเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในการรวมกลุ่มกันเพื่อต่อรองเพื่อเรียกร้องล้นเกี่ยวข้องกับนโยบายของรัฐ เกี่ยวข้องกับกฎหมาย

เกี่ยวข้องกับองค์กรและหน่วยงานของรัฐ โดยเฉพาะเมื่ออำนาจรัฐแทรกซึมสู่สังคมชนบทในรูปแบบการพัฒนาต่าง ๆ มักปรากฏบทบาทของผู้นำที่เป็นหญิงเสมอ ปฏิสัมพันธ์ของผู้หญิงในชนบทกับรัฐมีผลต่อความเป็นผู้ประกอบการไม่น้อย เพราะผู้หญิงจำเป็นต้องรับรู้นโยบายรัฐ กฎระเบียบ ตลอดจนแนวโน้มของระบบเศรษฐกิจ ทิศทางการพัฒนาและความสัมพันธ์กับโลกภายนอกซึ่งล้วนแล้วแต่เกี่ยวข้องกับรัฐอย่างแยกไม่ออก

ข้อมูลความสัมพันธ์ผู้หญิงกับรัฐที่มีมาแต่อดีตจึงทำให้เข้าใจผู้หญิงในชนบทสทิงพระว่าเป็นผู้มีศักยภาพในการเป็นผู้ประกอบการ ทั้งเป็นผู้ที่ทันต่อเหตุการณ์ สนใจในข้อมูลข่าวสาร เพราะเป็นสิ่งจำเป็นในระบบธุรกิจ ไม่ว่าจะดำเนินกิจกรรมหรือการปรับตัวให้ทันยุคสมัยที่ระบบการค้ามีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังบทบาทของผู้นำกลุ่มผู้ประกอบการที่มักเกี่ยวข้องกับหน่วยงานภาครัฐตลอดเวลา

(2.4). แนวทางการสร้างสังคมผู้ประกอบการหญิง

แนวทางการสร้างผู้ประกอบการหญิงในสังคมชนบทสทิงพระ ควรใช้แนวทางผู้ประกอบการยุคใหม่คือผู้ประกอบการที่มีทักษะและจิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการโดยแนวทางการพัฒนาสังคมผู้ประกอบการหญิงในชนบท ควรเน้นในเรื่องเหล่านี้

(1). พัฒนาทักษะความเป็นผู้ประกอบการให้กับผู้หญิง โดยวางรากฐานการศึกษาซึ่งควรย้อนกลับไปข้อมูลในประวัติศาสตร์ว่าสังคมชนบทสทิงพระมีรากฐานในเรื่องใด อาทิ สังคมชนบทสทิงพระมีความโดดเด่นในเรื่องระบบเครือญาติที่มีผู้หญิงเป็นแกนกลางเชื่อมความสัมพันธ์ เป็นต้น

(2). สร้างและพัฒนาผู้ประกอบการหญิงในชนบทในทุกระดับให้มีจิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการ ขับเคลื่อนธุรกิจด้วยเทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างมูลค่าให้กับสินค้าและบริการ การขยายช่องทางการตลาด การสร้างตราสินค้าให้เป็นที่ยอมรับ และการใช้

ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญาในเชิงพาณิชย์ รวมทั้งการปรับตัวสู่ธุรกิจรูปแบบใหม่ ๆ

(3). ส่งเสริมการจัดหาแหล่งเงินทุนและพัฒนาช่องทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่เป็นนวัตกรรมรูปแบบใหม่ ๆ ครอบคลุมวงจรธุรกิจที่มีความหลากหลายและน่าเชื่อถือทั้งในและต่างประเทศ พร้อมทั้งพัฒนาสภาพแวดล้อมและกฎหมายที่เอื้อต่อการเข้าถึงแหล่งเงินทุนรูปแบบใหม่ ๆ และบูรณาการการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างแพลตฟอร์มการเข้าถึงบริการทางการเงินของประเทศ

(4). พัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเงินและการบริหารความเสี่ยง เพื่อตอบสนองความต้องการที่เหมาะสมกับแต่ละกลุ่ม อาทิ กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเกษตรกร และวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เป็นต้น

(5). พัฒนาระบบการประเมินความน่าเชื่อถือทางเครดิตและระบบการรู้จักลูกค้าที่สะดวกมากขึ้น โดยใช้ประโยชน์จากข้อมูลทั้งด้านการเงินและที่ไม่ใช่การเงิน เพื่อเป็นข้อมูลบ่งชี้สถานะและประวัติด้านเครดิตประกอบการพิจารณาของสถาบันการเงินหรือตลาดทุน

(6). สนับสนุนให้ทุกภาคส่วนสามารถเข้าถึงบริการทางการเงินด้วยต้นทุนที่เหมาะสม โดยนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาช่วยเพิ่มความสะดวกในการเข้าถึงบริการทางการเงิน

(7). สร้างและพัฒนาตลาดในประเทศ สำหรับสินค้าที่มีคุณภาพมาตรฐานและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่ รวมทั้งตลาดสินค้าสำหรับกลุ่มเฉพาะ เช่น สินค้าอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ สินค้าเกษตรอินทรีย์ สินค้าสำหรับผู้สูงอายุ เป็นต้น

(8). สร้างความพร้อมของผู้ประกอบการหญิงในการออกไปลงทุนในต่างประเทศทั้งในด้านองค์ความรู้เกี่ยวกับตลาด ภาษา

วัฒนธรรม เครือข่ายพันธมิตรการค้าการลงทุน และกฎระเบียบด้านการค้าการลงทุน
ของประเทศเป้าหมาย

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง การสู่สังคมผู้ประกอบการผู้หญิงในชนบท: ศึกษา
เชิงประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาบริเวณอำเภอสังขละบุรี จังหวัดสงขลา พ.ศ. 2540 -
พ.ศ. 2561 เป็นการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องราวของผู้หญิงในสังคมชนบทบริเวณอำเภอ
สังขละบุรีกับการเข้าสู่สังคมผู้ประกอบการในชนบท โดยเน้นการศึกษาในบริบทของ
ประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนา โดยในการศึกษาครั้งนี้มีประเด็นที่ได้คำตอบลำดับแรก
คือ ผู้หญิงในสังคมชนบทบริเวณคาบสมุทรมุขอสังขละบุรีมีรากฐานในความเป็น
ผู้ประกอบการ อันเป็นผลมาจากความพยายามปรับเปลี่ยนบทบาทให้สอดคล้องกับ
บริบทของพื้นที่อำเภอสังขละบุรี ในช่วง พ.ศ. 2540 - พ.ศ. 2561 โดยเฉพาะ
เมื่อสังคมชนบทมุขอสังขละบุรีถูกรวบจากกระแสโลกาภิวัตน์ที่มาพร้อมกับ
การขยายตัวของเศรษฐกิจแบบใหม่ ทำให้ผู้หญิงในชนบทเคลื่อนไหวและ
ปรับบทบาทใหม่ในเชิงผู้ประกอบการอย่างค่อยเป็นค่อยไป ดังกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา
คือ กลุ่มผู้หญิงบ้านท่าหิน กลุ่มผู้หญิงบ้านคูขุด และกลุ่มผู้หญิงบ้านชุมพล

การเคลื่อนไหวในบทบาทของผู้หญิงที่เกิดขึ้นจึงนำไปสู่คำตอบต่อมาได้อีก
ว่า รากฐานทางประวัติศาสตร์เป็นเงื่อนไขหนึ่งต่อการเข้าสู่สังคมผู้ประกอบการหญิง
ในชนบท ไม่ว่าจะเป็นในแง่ทรัพยากรของพื้นที่ บริบททางสังคมเศรษฐกิจในชนบท
มุขอสังขละบุรี บทบาทในอดีตของผู้หญิงที่ดำรงความต่อเนื่องในจารีตประเพณี
ความสัมพันธ์กับสถาบันครอบครัว กิจกรรมทางเศรษฐกิจ และความสัมพันธ์กับ
รัฐและผู้หญิงกับที่โดยรวมคือผู้หญิงในสังคมชนบทชนบทยังดำรงกิจกรรมทาง
เศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องและเคลื่อนไหวในบทบาทสังคมผู้ประกอบการอย่างต่อเนื่อง
เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทยุคสมัย ตามเงื่อนไขความแปรเปลี่ยนของสังคมชนบท
ในช่วง พ.ศ. 2540 - พ.ศ. 2561

การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ยังให้มุมมองอีกว่า ผู้หญิงชนบทสามารถพัฒนาศักยภาพจนเข้าสู่สังคมผู้ประกอบการได้เพราะความโดดเด่นในบทบาท ไม่ว่าจะเป็นแกนกลางยึดโยงระบบความสัมพันธ์ในสังคม การสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ จัดสำนักต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม โดยมีแนวทางการพัฒนาคือ ควรใช้แนวทางผู้ประกอบการยุคใหม่คือผู้ประกอบการที่มีทักษะและจิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการ มีอัตลักษณ์ชัดเจน มีความสามารถในการแข่งขันและมีนวัตกรรมในการสร้างรูปแบบธุรกิจ สร้างนวัตกรรมใหม่ของสินค้าและบริการ และนวัตกรรมในกระบวนการผลิตสินค้าและการให้บริการ ตลอดจนมีทักษะในการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและดิจิทัลเพื่อการดำเนินธุรกิจ เป็นต้น แต่แนวทางที่สำคัญก็คือควรพัฒนาบนรากฐานของอดีต ซึ่งจะทำให้การพัฒนาเป็นไปตามทิศทางเศรษฐกิจของพื้นที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

(1). ข้อเสนอแนะทั่วไปซึ่งผลจากการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะว่า หน่วยงานในพื้นที่ ควรจะมีการส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัยในประเด็นสังคมผู้ประกอบการหญิงในสังคมชนบทในพื้นที่ต่าง ๆ ในภาคใต้ให้มากขึ้น เนื่องจากข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์แก่ภาครัฐและองค์กรเกี่ยวข้องในการพัฒนาส่งเสริมบทบาทและยกฐานะให้กับผู้หญิงในสังคมชนบท

(2). ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยต่อไป ซึ่งผลจากการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาวิจัยข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยดังต่อไปนี้ **ประการแรก** ควรส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผู้ประกอบการหญิงในสังคมชนบทในพื้นที่ต่าง ๆ เช่น บริเวณกลุ่มภาคใต้ตอนบน ภาคใต้ตอนกลางโดยเฉพาะในกลุ่มจังหวัดชายแดนที่อยู่ในวัฒนธรรมมลายู ฯลฯ **ประการที่สอง** ควรให้มีการวิจัยผู้ประกอบการหญิงในสังคมชนบทในแง่มุมต่าง ๆ ให้ละเอียดลึกซึ้งขึ้น เช่น การดำเนินกิจกรรม บทบาทที่ต้อง

ปฏิสัมพันธ์กับโลกภายนอก การปรับรูปแบบสู่ผู้ประกอบการใหม่ การปรับเปลี่ยน
และสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มผู้ประกอบการ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กัลยารัตน์ ชีระธนชัยกุล. (2562). *การเป็นผู้ประกอบการและการสร้างธุรกิจใหม่*.
กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- กิตติ ต้นไทย (2545). *เศรษฐกิจท้องถิ่นลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา: ศึกษาเฉพาะกรณี
ข้าวและยางพาราตั้งแต่ พ.ศ. 2439 - 2539*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุน
สนับสนุนวิจัย.
- เคลือบ ดิสวัสดิ์. (2551). *เล่าเรื่องในอดีตตำบลท่าหิน*. สงขลา: ม.ป.พ.
- คำ คล้ายสินवल. บ้านเลขที่ 11 หมู่ 5 ตำบลชุมพล อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา.
(7 เมษายน 2561). สัมภาษณ์.
- ธีราวุฒิ ศรีสุภาโชค ฉลองรัฐ หมั่นภักดี และ เอกชัย ช่วยปาพะเนา. (2552).
วิถีตาลโตนดกับชุมชนลหิงพระยุคก่อนและหลังเกิดโรงงาน. กรุงเทพฯ:
สำนักงานกองทุนสนับสนุนวิจัย.
- นริศรานุวัติวงศ์, สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยา. (2525). *หนังสือจดหมายเหตุระยะทางไป
ตรวจราชการแหลมมลายู ร.ศ. 121*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- บุษราคัม พุทธชาด. (2537). *ภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏในเพลง
กล่อมเด็กของชาวบ้าน กิ่งอำเภอกระแสสินธุ์ จังหวัดสงขลา*. วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต. คณะมนุษยศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- แผนกภาษาไทย วิทยาลัยวิชาการศึกษา สงขลา. (2513). *คติชาวบ้าน อำเภอ
สิงหนคร อำเภอรอบนอก*. สงขลา: โรงพิมพ์เมืองสงขลา.
- พูนทรัพย์ ชูแก้ว. บ้านเลขที่ 114 หมู่ 7 ตำบลท่าหิน อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา.
(7 เมษายน 2561). สัมภาษณ์.

- เพ็ญศรี ยุพยงค์. บ้านเลขที่ 30/ 1 หมู่ 4 ตำบลชุมพล อำเภอสีติงพระ จังหวัดสงขลา. (7 เมษายน 2561). สัมภาษณ์.
- วรรณา สุวรรณภักดี. บ้านเลขที่ 77/ 1 หมู่ 4 ตำบลคูซุด อำเภอสีติงพระ จังหวัดสงขลา. (21 เมษายน 2561). สัมภาษณ์.
- วันวานผ่านแม่ อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ อาจารย์ผู้สดี เจริญพงศ์. (2553). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง.
- สุธี สังข์ศิริญ. (2542). *การเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจของชาวบ้านในชุมชนคูซุด ตำบลคูซุด อำเภอสีติงพระ จังหวัดสงขลา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สุนิตย์ ชูแก้ว. บ้านเลขที่ 77 หมู่ 4 ตำบลคูซุด อำเภอสีติงพระ จังหวัดสงขลา. (18 มีนาคม 2561). สัมภาษณ์.
- สุวัฒน์ เรืองศิลป์. (2557). *การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตและวิถีการผลิตของชาวนาไทยในตำบลคูซุด อำเภอสีติงพระ จังหวัดสงขลา ระหว่าง พ.ศ. 2504 - 2556*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์.
- อดิศร ศักดิ์สูง. (2554). *ผู้หญิงในสังคมชนบท:การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ บริเวณคาบสมุทรสีติงพระ จังหวัดสงขลา พ.ศ. 2504 - 2550*. สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- อุทิศ สังข์รัตน์. (2540). *การแลกเปลี่ยนผลผลิตของชุมชนรอบทะเลสาบสงขลาในสมัยเรือเมล์ (พ.ศ. 2465 - พ.ศ. 2516)*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.

